

Mellom ung

og voksen

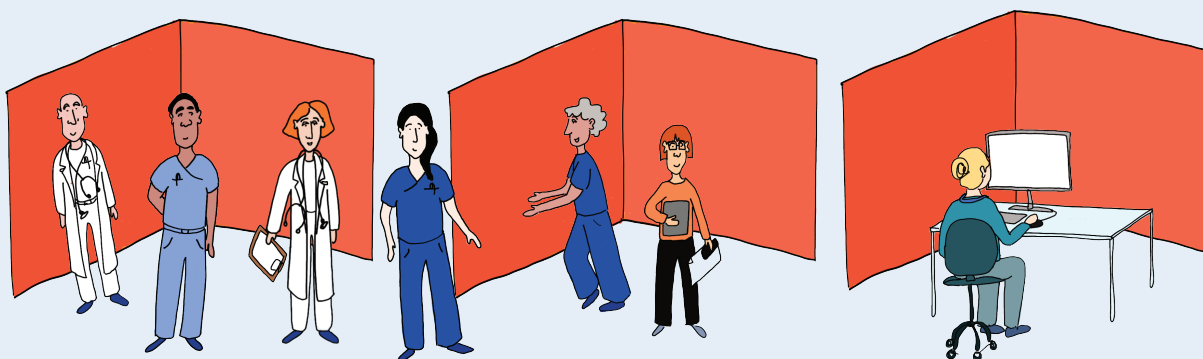

Til deg som jobber tett på ungdom og pårørende i overgangen

Er du for eksempel koordinator, rådgiver eller helsepersonell og opplever det å veilede og koordinere unge gjennom overgangen fra ungdom til voksen som komplekst, er du ikke alene. Dette er en stor overgang der rettigheter og store deler av hjelpeapparatet endres, samtidig som ungdom fremdeles lærer, utvikler seg og finner sin plass.

Denne veilederen beskriver prosessen og malen som skal hjelper deg å sette sammen informasjon om overgangen fra ung til voksen, tilpasset hver enkelt ungdoms individuelle behov. Informasjonen samles i ett dokument og brukes i samtale med ungdommen og omsorgsperson(er). Den skal også digitalt eller skriftlig til ungdommen og foresatte i etterkant.

Enten du er koordinator med eller uten individuell plan, kontaktperson i barnevern-institusjon eller en annen sentral kontaktperson i ungdommens hjelpeapparat, er dette verktøyet for deg.

For ungdom med langvarig behov for oppfølging fra spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenester, før fylte 16 år, og/eller deres foresatte/omsorgspersoner.

Verktøy for individuell tilpassning av informasjon om...

Overgangen ungdom-ung voksen generelt
Aktuelle overganger (f.eks: BUP-DPS) for denne ungdommen
Andre relevante tilbud, rettigheter, søknadsfrister, m.m.

Hvorfor er overganger viktige?

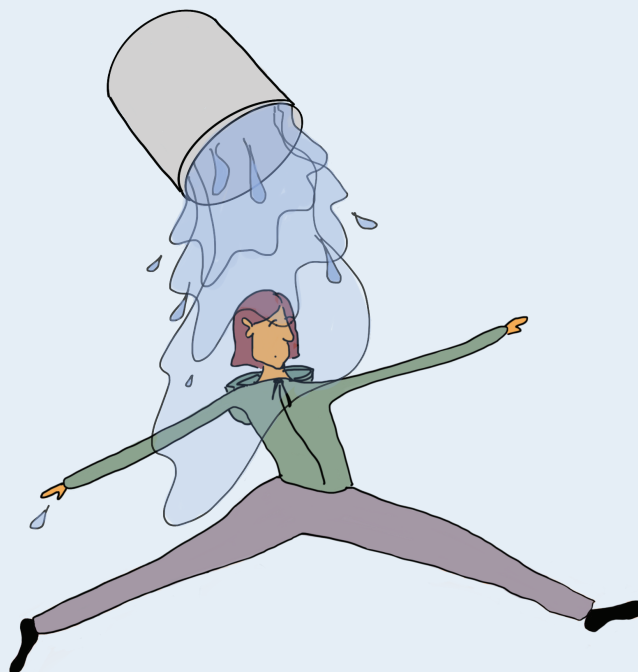
Ved 18 år skjer det mange endringer i tjenestetilbud og tjenestesammensetningen for ungdommer med behov for oppfølging fra flere tjenester.

Veien mot voksenliv og selvstendighet oppleves ulikt for alle ungdommer, men er ekstra kompleks og krevende for de som har oppfølging fra flere tjenester gjennom overgangen. Kombinasjon og intensivitet av tjenestetilbud og byttene fra tjenester for barn og unge til tjenester for voksne er forskjellige for hvert individ, og vil oppleves ulikt avhengig av blant annet deres livssituasjon, nettverk, helse og modenhet.

For å forhindre at overgangen kommer brått og snur ting på hodet i en ellers sårbar periode i livet, er det fint å snakke om overgangen i god tid. Da kan overgangen oppleves mer forutsigbar, og ved å gi ungdommen og foresatte relevant informasjon til riktig tid, myndiggjør man dem ved at de vet hva de har rett på, hva som vil endre seg fremover og hva de må gjøre for å få de tilbudene de har rett på. Det skaper en trygghet å vite hva som kommer, og ha mulighet til å forberede seg mentalt og praktisk.

Alle ungdom vil derfor ikke trenger den samme informasjonen om overgangen, men en samtale tilpasset deres situasjon og behov. For noen dreier det seg om å bytte fra BUP til DPS, mens andre har overganger i flere tjenester samtidig.

Det er viktig at informasjonen gis med et språk og et innhold som er forståelig og relevant for ungdommen selv og deres foresatte, og gis på et tidspunkt som muliggjør planlegging og forutsigbarhet. Da kan de enklere forberede seg og gjøre det de må gjøre for at systemet kan sikre kontinuitet i overgangen.

“ Hvis overgangen ikke er en prosess, men bare skjer. Jeg tror det kan føre til “vann over hodet”, eller det å ikke føle seg trygg. Kanskje takler man sykdommen dårligere i den perioden fordi ting endrer seg i helsevesenet.”

- Ung voksen som har vært gjennom overgangen

Prosesen oppsummert

1 Kartleggingssamtale

Uavhengig av om du kjenner ungdommen godt fra før eller ikke bør du gjennomføre en oppfølgingssamtale eller kartleggingssamtale. Når en ungdom er 15,5 år (eller tidligere dersom du merker at familien har behov for det) avtaler du en samtale der målet er å avdekke hvilke spørsmål og ønsker de har rundt overgangen, og hvordan de ser for seg at overgangen til voksenlivet vil være. Hva har de behov for å vite mer om?

2 Tilpass informasjonsmateriale

Ta eierskap til Power Point-malen! Gjør justeringer på tekst og innhold, slik at den blir din egen - og tilpasset kommunen.

Hvilke konkrete overganger er aktuelle/potensielle for ungdommen?

La ungdommen og foresattes behov og spørsmål styre innholdet i informasjonen. Ved å bruke malen som følger med (se mappe) kan du lage informasjonsmateriale tilpasset denne ungdommen. Juster malen, fyll den med innhold du mener er relevant, fjern ting som ikke er relevant og legg til andre ting du synes det er viktig at de vet.

3 Samtale om overgangen med informasjonsmaterialet som samtaleunderlag

Et par måneder før ungdommen fyller 16 år og er helserettslig myndig er et fint tidspunkt å ha en samtale der man går gjennom informasjonen og snakker rundt innholdet. Tidligere hvis familien ønsker det.

1 Kartleggingsamtale

Når en ungdom du er koordinator for er 15,5 år (eller tidligere dersom du merker at familien har behov for det) avtaler du en samtale der målet er å avdekke hvilke spørsmål og ønsker de har rundt overgangen, og hvordan de ser for seg at overgangen til voksenlivet vil være. Hva har de behov for å vite mer om? Avhengig av om du kjenner ungdommen godt fra før eller ikke, kan dette være en oppfølgingsamtale eller en kartleggingsamtale.

Samtalen behøver ikke være lang, og kan også gjennomføres på telefon eller video, eller som en del av et annet møte.

1. Vurder om samtalen bør gjennomføres i flere deler

- A** Med ungdom og foresatte
- B** Med skolen, fordi de kjenner ungdommen i en annen kontekst enn foreldrene
- C** Med bare foreldre fordi noen ting kan være vanskelig å ta opp foran ungdommen selv

2. Spørsmål du kan stille for å avdekke behov og sikre at din forståelse er helhetlig

Bruk informasjon du allerede har tilgjengelig i individuell plan eller andre dokumenter. Tenk over ungdommens helhetlig livssituasjon, sykdomsbilde, funksjonsnivå, behov, familieliv, ønsker for fremtiden med mer.

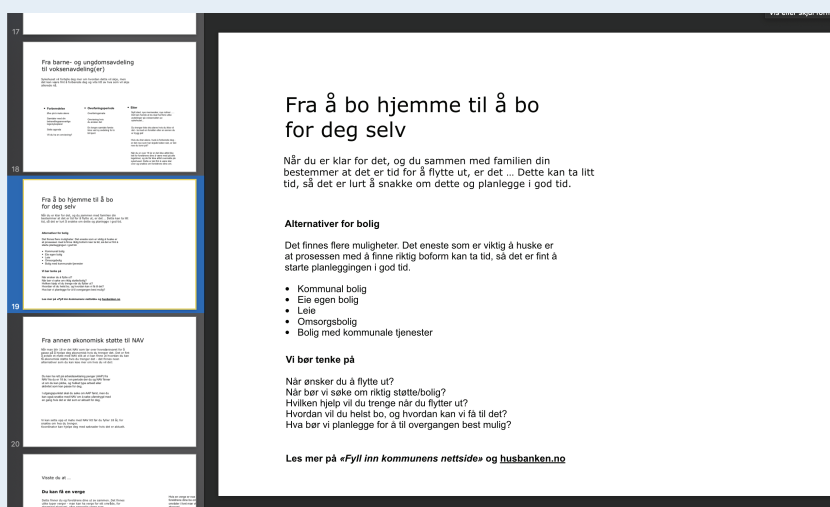
- Hva lurer ungdommen/foresatte på om overgangen?
- Hvilke bekymringer har de?
- Hvilke ønsker har de?
- Har ungdommen/foresatte gjort seg opp noen tanker om eller planer for voksenlivet, for eksempel når det gjelder mestring og selvstendighet, økonomi, sosialt liv, utdanning, arbeid eller bosituasjon?

Ta notater underveis og merk deg hva som er viktig for ungdommen og foresatte. Dette bør styre hvordan du tilpasser informasjonsdokumentet, i tillegg til dine egne faglige vurderinger.

2 Tilpass informasjonsmateriale

Hvilke konkrete overganger er aktuelle/potensielle for ungdommen?

La ungdommen og foresattes behov og spørsmål styre innholdet. Malen er et hjelpemiddel som skal gjøre det enklere og raskere og fylle dokumentet med riktig informasjon, og sikre at du ikke glemmer noe viktig. Bruk din erfaring, kjennskap til systemet og faglige bakgrunn til å vurdere hva som er nødvendig for ungdommen og pårørende å vite!

1. Se gjennom og tilpass informasjonen

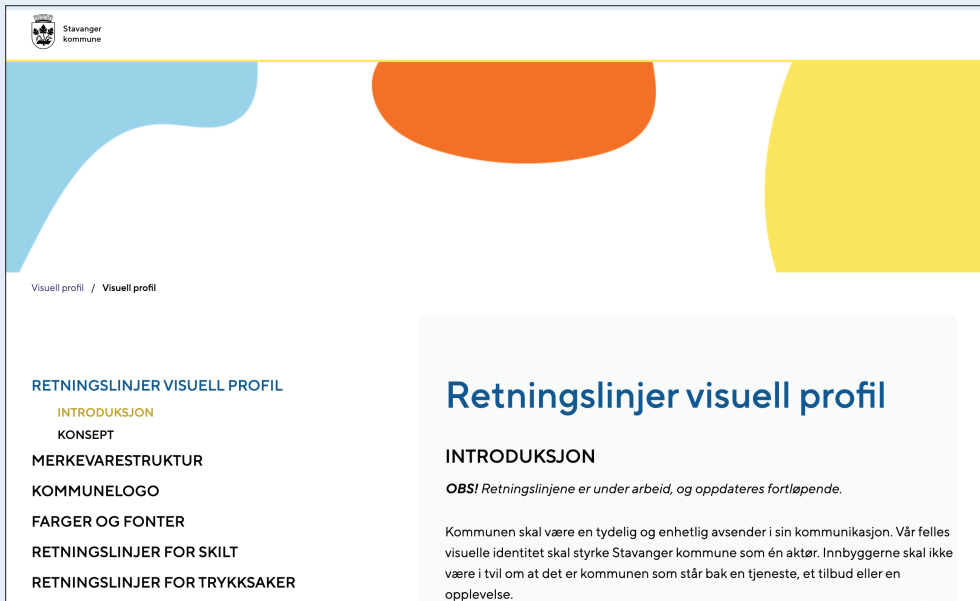
Malen er nå bare et utkast. Juster den og gjør den til din egen, og husk å tilpasse til kommunen. For å unngå at dokumentet blir overveldende - hva er relevant, og hva kan du fjerne eller forkorte? Eksempel: Hvis det ikke aktuelt for ungdommen med høyere utdanning eller verge trenger det ikke være informasjon om det her.

- Hvilke tjenester er relevant for ungdom før, under og etter fylte 18 år?
- Hvilke tilbud har kommunen som det kan være fint for ungdommen å vite om?
- Hva må ungdommen og/eller foresatte aktivt gjøre selv eller sammen med deg? Eksempel: Søknader, frister, krav osv.
- Hva vil skje av seg selv?

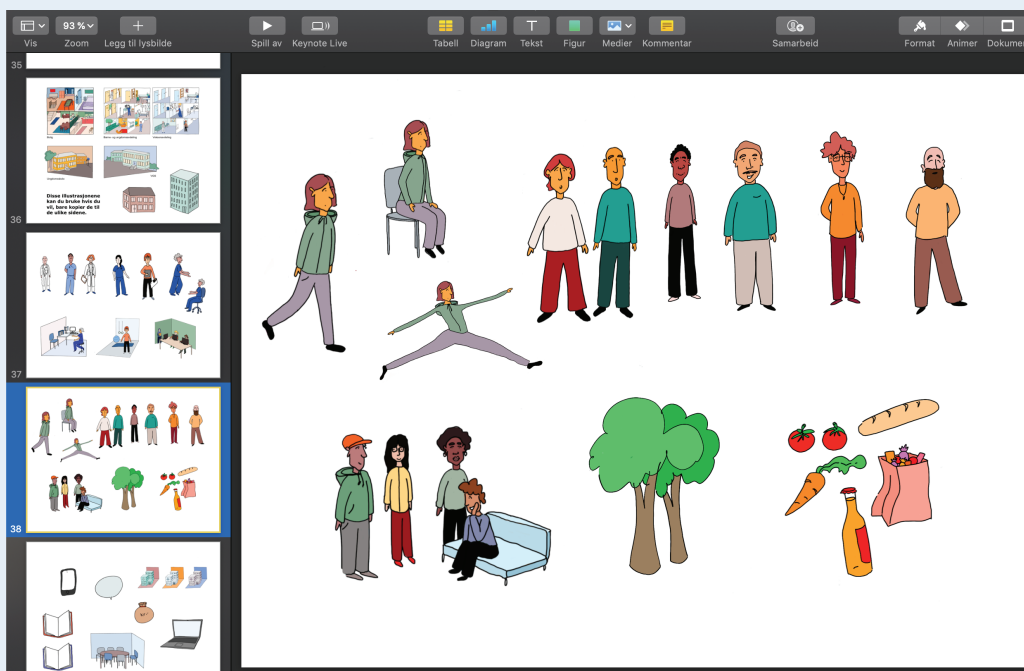
2. Visuell tilpasning

Du kan selv velge hvordan du vil at informasjonsmaterialet skal se ut. Noen kommuner har egen visuell profil som man skal bruke. Du kan også bruke illustrasjonene som ligger nederst i malen.

Når du har gjort dette en gang, har du en mal til neste ungdom.

Eksempel: Stavanger kommune har egne retningslinjer for sin visuelle profil. Da kan det finnes regler for bruk av illustrasjoner, farger, logo og fonter som du må forholde deg til. Gjør deg kjent med praksis i din kommune.

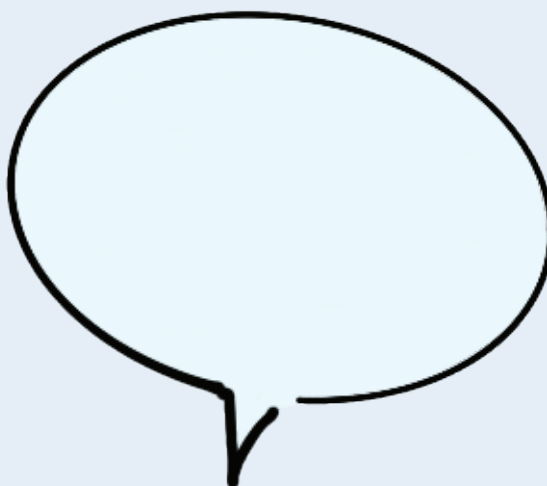
Nederst i den blanke malen finner du et illustrasjonsbibliotek. Det er også en mal i mappaen med illustrasjoner ferdig plassert.

3. Retningslinjer for språk

Når du nå skal skrive til ungdommen som hovedmottaker, er det viktig å være bevisst på språket du bruker. Selv om foresatte også er mottaker, bør du rette deg mot ungdommen. Tenk på hvordan du bygger opp setningene. Ha gjerne et muntlig språk som er lett å forstå.

Mange ord og uttrykk du er vant til å bruke og forstår godt kan være ukjente for ungdom, og dette kan være et fint tidspunkt for de å lære. Pass derfor på at du forklarer hva begreper betyr.

Språket bør vekke tillit og skape trygghet, og derfor være profesjonelt men også vise empati.

Huskeliste

- Skriv direkte til brukeren - skriv du, dere og vi
- Unngå forkortelser
- Ikke bruk metaforer
- Bruk et aktivt og konkret språk
- Skriv hele setninger
- Bruk korte punktlister med hele setninger
- Velg ord som mottakeren forstår, og forklar faguttrykk
- Spør deg selv: Hvordan ville jeg sagt dette muntlig? Poenget er ikke å skrive akkurat som vi snakker, men å sørge for at teksten er forståelig
- Kort er ofte godt. Korte og presise tekster øker sjansen for at alle leserne får med seg poenget

Kilder: NAV Designmanual og Oslo kommunes språkprofil.

Eksempel på ferdig tilpasset informasjonsmateriale

Dette er eksempler på hvordan andre har brukt malen.

The screenshot shows a PowerPoint presentation slide with a dark green background. The main title is "18 år - et viktig skille". Below the title, there is a paragraph of text: "Når du blir voksen får du nye rettigheter og nye tilbud, og nye mennesker som kjenner den voksne kroppen og voksenlivet best, og kan hjelpe deg med å få det tilbudet som er best for deg!". To the right of the text is a large circular graphic containing a stylized human figure in dark green. On the left side of the slide, there is a vertical navigation bar with slide numbers 7, 8, 9, 10, and 11. Slide 7 is highlighted. The slide number 11 is followed by the text "Fra ungdomskole til videregående skole". At the bottom left of the slide, there is a small logo for "Oslo".

Oslo kommune har brukt sin egen visuelle profil og PowerPoint-mal.

The screenshot shows a PowerPoint presentation slide with a white background. The main title is "Fra å bo hjemme til å bo for deg selv". Below the title, there is a colorful illustration of a modern living room with a sofa, coffee table, and dining table. To the right of the illustration, there is a section titled "Alternativer for bolig" with a list of options: "Kommunal bolig", "Eie egen bolig", "Leie", "Omsorgsbolig", and "Bolig med kommunale tjenester". Below this list, there is a section titled "Vi bør tenke på" with three questions: "Når ønsker du å flytte ut?", "Hvilken hjelp vil du trenge når du flytter ut?", and "Hvordan vil du helst bo, og hvordan kan vi få til det?". Below the questions, there is a line of text: "Hva bør vi planlegge for å til overgangen best mulig?". On the left side of the slide, there is a vertical navigation bar with slide numbers 12, 13, 14, and 15. Slide 14 is highlighted. The slide number 15 is followed by the text "Du kan bli en venge". At the bottom left of the slide, there is a small logo for "Oslo".

En annen kommune har brukt illustrasjonene som følger med malen.

3 Samtale om overgangen med informasjonsmaterialet som samtaleunderlag

Et par måneder før ungdommen fyller 16 år og er helserettslig myndig er et fint tidspunkt å ha en samtale der man går gjennom informasjonen og snakker rundt innholdet.

1. Bruk informasjonsmaterialet som samtaleunderlag

Ved å åpne filen på storskjerm, delt skjerm eller printe det ut eller har dere en agenda for møtet, og en huskeliste for ting å snakke om.

2. Spørsmål det kan være fint å stille under samtalen

- Hva synes du virker utfordrende?
- Hva er viktig for deg?
- Hva trenger du?
- Hva trenger du hjelp til?
- Hvem kan hjelpe deg med hva?

Husk å gi ungdom og pårørende informasjonsmateriale i etterkant av møtet, slik at de kan se på det selv.

Spørsmål? Ta gjerne kontakt!

Maria Traasdahl
traasdahlm@gmail.com
48193151

